

LÄRORIK

En skrift för pedagogisk utveckling inom förskola och grundskola

Linköping
Där idéer blir verklighet

På glänt eller vid gavel

Att öppna upp för inflytande

Film vidgar vyerna

6

Liquid rensar bort fördomar

8

Makt över matsedeln

8

Innehåll

- 3** »Elevers inflytande gör skolan till en engagerad arbetsplats«
- 5** »Allt sker i klassrummet och i barngruppen«
- 6** Klassrummet som flippat
- 8** Livsstil – på Liquid finns inget svart eller vitt
- 10** Internationellt idéflöde för en bättre förskola
- 12** Kärna skolas åttor testar framtiden hands-on
- 14** Andra bullar – här får barnen välja meny och laga själva
- 16** Försöksballongen – notiser

LÄRORIK NR 2 • 2014

En skrift för pedagogisk utveckling inom förskola, grundskola och fritidshem i Linköpings kommun

Utgivare: Utbildningskontoret, Linköpings kommun

Redaktionsråd: Anna Bjuremark, Lennart Lundwall, Elisabeth Stärner, Mark Olson

Redaktör: Lennart Lundwall

e-post: larorik@linkoping.se

Skribenter: Bulle Davidsson, Zandra Erikshed

Foto: Marcus Angelstig, Zandra Erikshed, Lennart Lundwall, Maria Lyly, Shutterstock

Form och grafiskt original: Mark Olson

Tryck: Ringqvist Tryckeri AB, Norrköping

ISSN 2001-1253

Inflytande – en demokratisk grundprincip

Det är alltid viktigt för oss människor att ha inflytande. Det gäller förstås också i skolan – på alla nivåer. På varje skolenhet ska man förmå att tydligt kommunicera med eleverna, både om resultat och om vad eleverna själva tycker är viktigt. Det gäller att vara lyhörd och få med eleverna i den dialogen. För en dialog ska det vara – du som vuxen måste också återföra till eleverna vad du själv önskar och hur målen ser ut.

Detta med elevinflytande är väsentligt, inte bara under skoltiden utan också i ett längre perspektiv. Eleverna ska redan nu kunna påverka sin situation senare i livet. Deras önskningsar, beslut och möjligheter att genomföra sitt inflytande kommer, även om de inte är medvetna om det just nu, att ha betydelse längre fram. Kanske kan det rent av bli avgörande för vilka vägar de väljer och hur de utformar sin framtid.

Hur ska vi kunna hjälpa eleverna att förstå det? Genom dialogen, som jag nämnde i början. Genom att vara lyhörd och genom att återkoppla, uppmuntra och visa att talet om inflytande inte bara är vackra ord utan att det förverkligas i deras liv just nu. Får vi eleverna att på riktigt ta in detta väcks deras motivation för att aktivt påverka sitt liv. Det blir naturligt för eleverna att jobba vidare, både med sina resultat och med att använda sitt inflytande som aktörer i sin egen vardag, i klassrummet, i skolan i stort och i samhället.

För det är ju det vi strävar efter – att värna vår demokrati, där våra elever snart är vuxna med makt över sina liv och med inflytande i samhället. Bläddra vidare i detta nummer av Lärarik och låt dig inspireras av olika sätt att uppmärksamma och arbeta med frågor om inflytande och påverkan!

Lars Rejdell Barn- och ungdomschef

Bestämna tillsammans

»Elevers inflytande gör skolan till en engagerad arbetsplats«

Enligt Skollagen ska elever ha inflytande över sin utbildning. Runtom i Sverige är hundratals elever med och påverkar sin skolgång. Men varför ser det inte ut så överallt? Att eleven engagerar sig i sin skoltid är en förutsättning för att inflytande- arbetet i klassrummet ska fungera – frågan är hur det går till.

I Skollagen står det bland annat att barn och elever ska ges inflytande över utbildningen, att de fortlöpande ska stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Tydliga riktlinjer för hur detta arbete ska se ut finns i läroplanen. Där står det att läraren tillsammans med elever-

na ska planera och utvärdera undervisningen, och förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.

Det första steget mot större inflytande är att eleverna måste förstå att de kan, får och har rättighet att påverka sin egen skolgång och sin undervisning. Vi på

Sveriges Elevkårer vet att detta leder till att skoltiden känns mer meningsfull för eleverna. Det skapar ett ökat engagemang från dem, som i sin tur leder till ett ökat välmående och en mer givande skoltid. Elevers engagemang gör skolan till en roligare arbetsplats, de presterar bättre och de blir mer förberedda på klivet ut i samhället. ►

- ▶ Vi vet att eleverna på de skolor där de själva får vara med och planera terminen känner en större tillfredsställelse och har en större vilja att lära sig. Därför är det viktigt att läraren tar fram ett förslag på en övergripande terminsplanering som sedan diskuteras och utvecklas tillsammans med eleverna och att eleverna är med och bestämmer hur examinationsformen ska se ut

Vi på Sveriges Elevkårer ser gärna att skolledningen har ett tätt samarbete med skolans elevråd (oftast på grundskola) eller elevkår (oftast på gymnasium), som styrs av de elever som fått sitt förtroendeuppdrag av eleverna på skolan. De är alltså framröstade för att föra elevernas talan och göra skoltiden mer givande. De kan därmed vara en stor tillgång för skolledningen i de allra flesta frågor.

De bästa exemplen på inflytande i skolan ser vi på de skolor där elevkår, elevråd och skolledning även får stöd från kommunen. Där ser vi tydliga kopplingar till större och starkare elevkårer och elevråd.

Och det är där engagemanget och inflytandet generar de positiva resultat jag nämner ovan. Det är också tydligt att alla parter vinner på det. I Kalmar och Växjö märktes till exempel en tydlig skillnad när samarbeten ingicks: elever-

MERSMAK Handbok om inflytande

Inflytande för elever – En handbok för lärare och rektorer. Skriven av Sveriges Elevkårer (f.d Sveriges Elevråds Centralorganisation – SECO), i samarbete med Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Skolledarförbund, Sveriges Kommuner och Landsting samt Sveriges Elevråd – SVEA. I denna bok tar vi upp fyra områden som ofta uppfattas som utmanande. Dessa är att ta emot frågor, sprida information, samråda och bedriva kvalitetsarbete. Vi ger förslag på konkreta metoder och flera perspektiv på dessa.
www.elevrorelsensforlag.se

” **Det är viktigt** att läraren föreslår en terminsplanering som sedan diskuteras och utvecklas tillsammans med eleverna.

nas organisering blev starkare och söktrycket från nya elever ökade på skolorna, vilket bröt negativa trender trots minskande elevkullar överlag.

Inflytande och organisering kan te sig väldigt olika på olika skolor. Som verksamhetsutvecklare på Sveriges Elevkårer skriver jag utifrån min erfarenhet av elevers engagemang – i mitt jobb är jag ständigt ute på skolor och träffar elevkårs- och elevrådsaktiva och deras rektorer. Då ser jag många bra exempel på inflytande. En bättre arbetsmiljö är direkt kopplat till förbättrade prestationer och resultat från eleverna, enligt den rapport som vi förra året gav ut tillsammans med Lärarförbundet. På många skolor är det dessutom vanligt att elever sitter med under anställningsintervjuer av nya lärare och att elevråd eller elevkårer skickar ut egna enkäter till eleverna med aktuella frågor.

Låt eleverna påverka konkreta saker i skolan, till exempel terminsupplägg och

arbetsmiljö. Då blir det väldigt tydligt för dem att de kan påverka och att sådana frågor spelar roll. I vilka miljöer trivs eleverna bäst, hur ser deras behov ut och hur undervisar vi för att de ska få med sig så mycket som möjligt? Att våga ställa dessa frågor, våga lyssna på elevernas tankar och våga anpassa er verksamhet i samarbete med dem är en nyckel till kvalitativt inflytande.

Det är inte alltid lätt att få till ett engagemang, och jag möter ofta skolledare som har en bild av att elever generellt är oengagerade. Vår erfarenhet säger något helt annat. De bryr sig om sin skoltid, vilka lokaler de vistas i, hur lektionerna ser ut och hur livet i korridorerna är. Och de vill vara med och påverka. Ibland vet de bara inte hur, eller att de ens har möjlighet att göra det.

Det är alltid skolans ansvar att säkerställa att alla elever vet hur de kan påverka och vilka rättigheter de har. Det är också skolans ansvar att säkerställa att de påverkanskanaler som finns är uppdaterade och anpassade efter skolans elever. Att undersöka vilka kanaler som eleven helst vill driva frågor genom och sedan skapa dessa är en förutsättning för att elevernas synpunkter ska höras över huvud taget. Det ökar deras engagemang, vilket som sagt är nyckeln till en mer givande skoltid för alla elever. ■

FULL KOLL Så säger lagen

”**Barn och** elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.” Skollagen Kap. 4 § 9

Eleven ... ”skall ges möjlighet att medverka i utformningen av sin egen arbetssituation samt i förändrings- och utvecklingsarbete som rör hans eget arbete.” Arbetsmiljölagen 2 kap. 1 §, tredje stycket

Sofia Hovner Verksamhetsutvecklare, Sveriges Elevkårer

Så fick eleverna mer inflytande i Tornhagen

Från sämre till bra – så kan man beskriva Tornhagsskolans arbete med elevinflytande. När skolinspektionen för några år sedan beskrev det som bristande, hade skolledningen redan känt att eleverna borde bjudas in mer i undervisningen. Att någon utifrån nu satt fingret på det blev en extra skjuts framåt.

Det berättar skolans rektor **Cattis Månsson**. Hon och lärarna har jobbat mycket med attityder till eleverna och plockat råd från olika böcker. Framför allt har de tagit del av John Hatties tankar. Ett organiserat elevinflytande sker i dag i klassråd, elevråd, matråd, biblioteksråd och kaféråd. Skolan medverkar också i ett inkluderingsprojekt knutet till Malmö högskola.

Det var Mikael Ejerblom på Skolinspektionen som en gång påtalade brister i elevinflytande på Tornhagsskolan. Idag är han skolområdeschef.

– Vid senaste attitydundersökningen bland eleverna fick inflytandet jättehögt resultat! Arbetet fortsätter, säger Cattis Månsson. ■

KORTINTERVJU:

Mikael Ejerblom, chef för västra skolområdet

“Allt sker i klassrummet och i barngruppen”

Färjestads grönvita logga på mobilen skvallrar om hockeyintresset. Mindre uppenbart är det att han även ägnar fritiden åt yoga och körsång. Möt Mikael Ejerblom, ny chef för västra skolområdet, som har elevinflytande som käpphäst.

Mikael Ejerblom skulle egentligen blivit läkare. På universitetsansökan fyllde han i namnet på varenda medicinutbildning i Sverige. Ändå gapade en rad tom längst ned på pappret. Mikael plitade ner ”lärare” och postade brevet. Det blev början på en hittills 23 år lång karriär inom skolvärlden.

Sedan mars är Mikael nybliven chef för västra skolområdet och har bokstavligen flyttat en trappa upp från förra jobbet på Skolinspektionen. På CV:t finns även en rad olika kommunala lärar- och rektorstjänster i Östergötland, samt ett år som rektor på en svensk friskola i Spanien.

– Det finns få skolformer jag inte har jobbat inom. Jag brinner för skolutveckling och ledarskap.

I dag är Mikael långt ifrån klassrumsgolvet, men menar att det är i klassrummet och i barngruppen som det viktigaste arbetet sker.

– Undervisningen måste vara bra, annars lär sig inte barnen och eleverna. Pedagoger är nyckelpersonen i allt.

Som skolinspektör var elevinflytande hans käpphäst. Samma strävan präglar hans nya roll.

– ”Vad ska jag lära mig? Hur ligger jag till? Vad är mitt nästa steg?” Barn och elever lär sig mer om de får vara delaktiga i sitt eget lärande. Om barnet eller eleven är med i processen och också har inflytande över verksamheten så ökar motivationen att lära sig.

Men till ökad delaktighet finns det ingen quickfix. Det är något pedagogerna och rektorn ständigt måste jobba med, menar Mikael.

Han ser också elevinflytande som ett steg i att fostra demokratiska medborgare.

– Barn och ungdomar måste lära sig att ta ansvar och vara delaktiga. Demokrati är viktigt, särskilt i dag när antidemokratiska krafter ökar i styrka.

Ännu har han inte lärt känna sitt skolområde, men vet att stadsdelarnas förutsättningar skiljer sig åt.

– Alla barn och elever ska ha samma möjlighet att nå målen. Likvärdighet är förskolans och skolans största utmaning.

Det gäller också kön. I dag får pojkar sämre betyg än flickor i Sverige.

Vad är det för mekanismer bakom och vad kan göras åt det? Mikael svarar på sina egna frågor.

– Nyckeln ligger i ett normkritiskt tänkande. Vi måste sluta behandla flickor och pojkar på olika sätt. ■

“ Om eleven får större inflytande ökar motivationen.”

Klassrummet

Film istället för skriftligt prov har gett eleverna möjlighet att påverka

”Sverige är bäst på att återvinna. Om vi fortfarande vill vara bäst gäller det att panta!”

Ett uppfordrande finger pekar in i kameran, rakt på klass 4B. På Tallbodaskolan används film till såväl ökat elevinflytande som kunskapsredovisning.

Grabbarna bakom filmen avslutar med att sjunga en egen version av reklamjinglesn ”pantamera” och möts av applåder när eftertexterna rullar upp.

– Vad tycker ni var bra med filmen? frågar Anna Engvall Hårte klass 4B. Ivriga händer viftar.

– Den var bra, för att ni sjöng bra låtar och fick med mycket fakta.

– Och vad kan bli bättre?

– Den var lite rörig och flummig.

Som en del av ”flippat klassrum” arbetar läraren **Anna Engvall Hårte** mycket med film. Men inte bara till sina egna genomgångar. Med hjälp av I-pads och programmet Imovie får även eleverna göra film som ibland också läggs på fyroras klassblogg som de kommer åt hemifrån. Eleverna kan då både lära sig på ett kul sätt samt få vissa avsnitt förklarade på ett annorlunda vis.

– Ibland använder jag mig av film istäl-

let för prov. Det är ett fantastiskt sätt att se vad som har fastnat och ge dem ökat inflytande. Kan man förklara något för någon annan har man verkligen förstått själv.

De senaste filmprojektet handlade om återvinning. Efter en serie lektioner i ämnet fick eleverna brainstorma vad de har lärt sig medan Anna antecknade. Lärdomar som att ingenting försvinner, allt finns kvar, och att plast är gjort av olja skrevs upp.

Eleverna fick även tänka igenom hur de skulle presentera kunskapen och till vem de riktade sig. ”Lata, som inte vill återvinna” var en av målgrupperna.

Anteckningarna la grunden till filmerna, som eleverna fick en lektion på sig att göra.

et som flippat

– Det finns en poäng med att inte ge dem för mycket tid, de behöver en deadline. Fantasien hos tioåringar kan dra iväg. På så sätt lär de sig även filmteknik och hur man skapar ett intressant innehåll.

Poängen med filmskapandet är att begreppen bearbetas och upprepas.

– Eleverna ställer väldigt bra frågor när de får tänka till och verkligen vill veta.

Efter att filmerna är inspelade och klippta ägnas följande lektion åt filmvisning. Det är själva crescendoet på processen, enligt Anna.

– Precis som i pedagogiken kring flippat klassrum ser jag efterarbetet som den viktigaste delen. När vi tittar på filmerna repeteras all kunskap.

Efter varje film får kamraterna välja ut

att säga vad de tyckte var bra och vad som kan göras bättre. För att få fram konstruktiva och utvecklade kommentarer är nyckelordet ”för att”, så att de inte stannar vid ”bra”.

– **Diskussionerna** är så givande! Det som har slagit mig mest är hur respektfulla de är mot varandra, alla kommer på bra saker att säga.

Anna tycker att filmskapandet är ett bra sätt att öva elevinflytande, kamratbe-

dömning och konstruktiv kritik på. Men hon menar också att det kan vara svårt att se varje enskild elevs insats vid grupparbeten, vilket kommer bli särskilt viktigt vid betygssättningen i år 6.

– Då behöver jag ha mycket underlag på varje elevs kunskaper och kommer nog komplettera med mer enskilda uppgifter.

MERSMAK Tallbodas fyror på webben

På bloggen Tallbodas fyror kan man följa vad eleverna i årskurs fyra jobbar med i matte, NO, teknik och engelska.
<http://tallbodasfyror.blogg.se>

FULL KOLL Flippat klassrum

Modellen innebär att läraren vänder på de traditionella begreppen genom att ge webbaserade genomgångar som hemläxa istället för den traditionella föreläsningen i klassrummet, vilket ger tid och utrymme i klassrummet för mer laborativt arbete.

Källa: Wikipedia

På Liquid slipper unga besökare alla krockar med omvärldens normer

En trygg plats med varm stämning, där man vågar vara sig själv och slipper ifrågasättas. Så beskriver en deltagare torsdagsträffarna med projektet Liquid på ungdomskulturhuset Arbis i Linköping. Liquid är en mötesplats för hbtq-ungdomar och projektet är nu inne på tredje året.

Här välkomnas den som är mellan 12 och 19 år och är homosexuell, bisexuell, transperson eller queerperson eller som inte vill definiera sig eller inte vet och den som har funderingar kring sin sexualitet eller könsidentitet.

Vi träffar Anja Persson och Emma Nilsson, som arbetar med Liquid sedan projektstarten våren 2012 tillsammans med tre ungdomar som hör till "stamgästerna". Amanda är en av dem. Hon har varit med från början och säger att det är en trygghet att komma hit, där

man till skillnad från den vanliga världen inte måste komma ut hela tiden. Att man som homosexuell, bisexuell, transperson eller queer ofta avkrävs en deklARATION om sin person.

–Jag behöver inte ha valt en bokstav när jag kommer hit. Så länge alla respekterar varandra är det OK att vara den man är, säger Amanda.

Zack håller med:

–Jag hade inget riktigt kompisnätverk innan jag började gå hit. Här har jag fått mer självförtroende vilket gjort det lättare att umgås med andra även i min vanliga miljö. Om jag säger att jag vill bli

kallad "han" här, så är det OK. Jag behöver inte förändra mig. Men ute i samhället måste jag spela på de normer som killar har, fast jag egentligen inte vill det. Så det är extremt skönt att komma hit.

–Men vad är kvinnligt eller manligt? Jag tänker inte så, säger Yasmina. Hon och Zack kommer hit varje gång. Yasmina tycker det är skönt att vara här och för några timmar slippa krocka med normerna i världen utanför:

–Samhällets normer påverkar en enormt. Man antas ha ett visst kön och ska se ut på ett visst sätt. Hon tycker att

inget svart eller vitt

Förutom torsdagarna med mötesplatsen besöker Emma och Anja skolor, dels för att sprida kunskap om Liquid, dels i utbildnings syfte.

stämningen på träffarna är varm, kärleksfull och öppen och uppskattar också Liquids föreläsningar, filmer och andra programpunkter.

När Liquid öppnade dörren för besökare första gången trodde Emma och Anja inte att det skulle komma så många. Det kom 22 ungdomar och nu deltar i snitt 25-30 varje vecka. Rekordet ligger på 47. Så gott som varje gång dyker det upp några nya som gör sitt första besök.

En stor anledning till att Liquid startade var att ohälsa är vanligare bland hb-tq-ungdomar än bland unga i snitt, säger Emma Nilsson. Flera har också sagt till oss att Liquid hjälpt dem att må bättre psykiskt och fått dem att känna sig tryggare.

Det senaste året har Liquid satsat på

marknadsföring i skolor. Det blir också ett slags utbildning om normer och normkritik. Alla som arbetar i fritidsverksamheten för ungdomar mellan 13 och 16 år inom sektionen för resurs och stöd har också fått utbildning genom RFSL (Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter). Den sker vid flera tillfällen under åtta månader och syftar till ett mer normkritiskt och inkluderande arbete.

Det är inte bara ungdomar från Linköpings kommun som kommer till Liquid, som är den enda verksamheten i sitt slag i Östergötland. Ofta dyker det upp deltagare från Norrköping, Mjölby och Motala, ja även från Västerviks- och Kalmartrakten.

–En sådan här mötesplats behövs och borde finnas överallt, säger Anja Person.

FULL KOLL Om Liquidprojektet

Liquid är ett projekt som drivs av Linköpings kommun och RFSU i Linköping med medel från Allmänna Arvsfonden och i samarbete med NBV. Projektet startade 2012 och avslutas 2015, då det övergår i fritidsgårdarnas ordinarie verksamhet. Linköpings kommuns fritidsgårdar är en del av verksamheten vid sektionen för resurs och stöd vid utbildningsförvaltningen.

Vi har då och då besök från andra kommuner som vill starta något liknande, så det är förmodligen på gång på fler ställen.

Yasmina blir snart 20 och då får hon inte längre vara med. Men nu har Studiefrämjandet öppnat Liquid20+ på Elsas hus för henne och andra som "växt ur" Liquid på Arbis.

Internationellt idéflöde för

Paletten byter erfarenheter med kollegor i fyra andra länder

Runt om i skolvärlden i Linköping pågår olika EU-projekt som syftar till att nya kunskaper och erfarenheter ska kunna berika vardagen för barn, elever och vuxna på skolor och förskolor. Ett av dessa projekt hör hemma på förskolan Paletten i Ryd, där det handlar om att göra utemiljön bättre och mer spännande.

Palettens utemiljö består av en kringbyggd innergård. När Lärarik hälsar på håller förskolebarn och personal på att göra i ordning en mobil av gamla sängfjädrar, samtidigt som några andra planterar smultron i en upphöjd rabatt. Ett par barn leker cykelbud och åker med tomma jordpåsar från planteringen till papperskorgen. Intill på gräsmattan spelar några barn memory med stora kort. I projektet ingår nämligen också att prova att låta inomhusaktiviteter flytta ut på gården. Memoryspelet är ett sådant försök.

Palettens arbete med utemiljön sker inom ett Comeniusprojekt under EU:s

direktorat för utbildning och kultur. Paletten och fem andra förskolor i Ryd samarbetar med kollegor i Italien, Litauen, Kroatien och Turkiet i projektet som startade förra året och pågår till 2015.

en bättre förskola

Maria Lyly är koordinatör för hela Cobiusprojektet, som förutom Paletten omfattar förskolor i Italien, Kroatien, Litauen och Turkiet. Möten i de olika länderna ger nya perspektiv.

Vad kan då dessa länder lära av varandra? **Maria Lyly**, förskollärare på Paletten, är huvudkoordinatör för hela projektet:

– Vi kan bland annat lära oss av Kroatien, som är bra på olika sporter på sina förskolor. Barnen där, även de små, spelar fotboll på riktigt, de kan alla regler. Vi i vår tur kanske kan lära föräldrar i Italien och Turkiet att inte vara så rädda för att barnen ska smutsa ned sig, medan vi kan inspireras av de italienska förskolorna, som är väldigt bra på kreativ verksamhet. Så ligger också den deltagande italienska förskolan i Reggio Emilia, känt för sin skapande pedagogik.

Att de kroatiska förskolebarnen spelar boll har Linköpingsdeltagarna sett med egna ögon då man hade projektmöte i Zagreb. Och föräldrars oro för smutsiga kläder känner de till genom att de olika

länderna genomfört enkäter bland både barn och föräldrar. Gemensamt för alla barn är att de tycker om att vara utomhus.

I maj blir det projektmöte i staden Kursenai i Litauen. Till hösten ska två till tre personer från Linköping iväg och jobbskugga kollegor i andra länder.

– Att vara med i projektet har inneburit att vi blivit mer medvetna om hur vi använder gården. Tidigare har det varit mycket fri lek här ute, men nu vill vi utveckla ett stationstänk även utomhus, liknande det vi har där inne, säger Maria Lyly.

Personalen ser fram emot en föreläsning snart om hur man kan arbeta med matematik i utomhusmiljön. Och så funderar de på hur de ska fixa vattenlek.

I stora drag hoppas projektdeltagarna att barnen ska få uppleva och utforska naturen och den egna gården. Det ska

FULL KOLL Om projektet

Comenius är ett av delprogrammen i EU:s program för livslångt lärande. De övriga är Erasmus, Grundtvig och Leonardo da Vinci. Några nya projekt inom dessa program startas inte. Pågående projekt avslutas enligt planeringen och delprogrammen ersätts från och med år 2014 med EU-kommissionens nya program Erasmus+.

Comeniusprojektet som Paletten deltar i heter egentligen "Improving pedagogical continuity between indoor and outdoor spaces in preschools" och förkortas Cobius.

finnas ett syfte med utevistelsen och nedskrivna riktlinjer för hur det ska uppnås.

Projektet avslutas med ett möte i Linköping 2015.

VÄRLDEN EFTER PLUGGET

Kärna skolas åttor testar framtiden hands-on

Att arbeta i en skogsmaskin är tekniskt avancerat, och hela tiden måste föraren ta snabba beslut. Markus Dahlberg, som går i åttan i Kärna skola, lyssnar uppmärksamt medan Anders Larsson på Vretaskolan berättar om skogsutbildningen där. I simulatorrummet blir skogsavverkningen nästan som i verkligheten.

Markus funderar på skogen som en framtida arbetsplats.

Åttorna från Kärna har arbetsmarknadsdag. De är uppdelade i fyra grupper som besöker Svenska Maskinskyllfabriken, Ericsson, Scandic City respektive Vreta kluster, där Markus grupp får en inblick i de gröna näringarna.

Värd på Vreta kluster är **Helene Oscarsson**, som börjar med att göra stället populärt genom att bjuda på fika med bullar från närbelägna Boställets vedugnsbageri. Sedan berättar hon om det stora område som de gröna näringarna utgör. På Vreta kluster handlar det bland annat om teknik- och affärsutveckling inom jordbruk, skogsbruk, mat, djurhållning, förnybar energi, vattenbruk och trädgård. I huset har olika aktörer inom näringarna sina kontor. Huset – eller husen, för en andra huskropp står just färdigbyggd och inflyttningsklar – fungerar också som plats för möten och konferenser.

För de flesta av eleverna är det en ny värld som målas upp för dem vid Helene Oscarssons information före rundvandringen. Att vi alla, alltså 100 procent av befolkningen, äter den mat som två procent producerar. Att en helt ny såmaskin för ekologiskt lantbruk konstruerats i trakten och styrs med avancerad datateknik. Att jord- och

Jörgen Johansson, studie- och yrkesvägledare, vill att eleverna ska få inblick i många olika yrken.

skogsbbruk arbetar för att utveckla alternativ energi så att vi ska bli mindre beroende av fossila bränslen. Och mycket mer.

Medan Helene informerar eleverna sitter studie- och yrkesvägledaren **Jörgen Johansson** och känner in stämningen. Han vet att elevernas kontakter med arbetslivet påverkar dem. Framför allt är det praoperioden som sätter sina spår, men ju mer de får se och uppleva, desto lättare blir det för dem att välja inriktning på gymnasiet.

– Vi vill att de ska se olika yrken med egna ögon. Det kanske resulterar i att de väljer bort vissa alternativ, men det är också viktigt. Kanske kan besöket här väcka nya funderingar inför gymnasievalet.

Nu är det dags att gå runt i huset och träffa en del av dem som arbetar där. Först tittar gruppen in hos **Emma Sonesson**, journalist på tidningen Jordbruksaktuellt, som har en redaktion här. Emma berättar att hon gått naturbruksgymnasium med utökad naturvetenskaplig del, och att hon dessförinnan pluggade hårt på högstadiet. Sedan har hon arbetat på restaurang, på slakteri och som hästskötare.

– Man kan prova sig fram, säger hon till Kärnaeleverna. Det är bra att få inblickar i olika verksamheter och skaffa lite livserfarenhet.

Redaktionen producerar flera tidningar. En av dem är Grisföretagaren. Den ligger på bordet inne hos **Ingvar Eriksson**, rådgivare på organisationen Svenska Pig. Han välkomnar eleverna med att säga att det finns massor av jobb inom hans område:

– Grisbranschen ropar efter folk, och bra betalt är det också! Ingvar är agronom, precis som Helene Oscarsson, och berättar om de svenska reglerna för hur grisar ska födas upp och behandlas. Här är djurskyddet starkt, vilket inte är fallet i många andra länder. Kanske lyckas han övertyga någon av eleverna om att se till att det kommer svenskt griskött på grillen i sommar i stället för det billigare importerade. Det är i alla fall tydligt att

Helene Oscarsson, till höger, guidade Kärnaeleverna genom Vreta kluster, som omges av Vretagymnasiets hästhagar. Hon tog dem också med till skogsutbildningen på Vretagymnasiet, där de bland annat fick se blivande skogsmaskinförare öva i simulatorer.

detta med djurskyddet är en nyhet för flera.

Gruppen vandrar vidare och träffar **Christoffer Anderson**, vd för Hushållningssällskapet i Östergötland, också han agronom. Hans yrkesval kommer ur ett tidigt intresse för natur och lantbruk. Även Christer vill uppmuntra eleverna att välja utbildning inom de gröna näringarna:

– Här behöver man inte vara arbetslös! Vi har jättesvårt att få tag i nya medarbetare. Och vi som arbetar med lant-

bruk har jättestor möjlighet att påverka miljön.

Efter ett par intensiva timmar avslutas så besöket på skogsutbildningen på Vretaskolan, där även eventuella data-nördar får klart för sig att tekniken i skogen är avancerad och spännande. **Anton Eskilsson** vill jobba med IT i framtiden och har byggt en egen dator:

– Det är svårt att veta hur man ska välja. Jag letade på nätet igår och får väl fortsätta fundera.

Matilda Ericsson har dock inte ändrat sig. Hon vill arbeta med språk, så skogsmaskinförare ska hon inte bli. Och det var ju det han sa, Jörgen Johansson. Att välja bort är också viktigt. För **Markus Dahlberg** blev besöket kanske en ytterligare puff mot jobb i skogen.

Så går bussen tillbaka till skolan för lunch. Eftermiddagen ägnas åt föreläsningar om arbetsmarknad, entreprenörskap och rekrytering.

FULL KOLL Om barns medverkan i storkök

Barn får vara med och laga mat i köket på samma villkor som vuxna, så länge de lever upp till de allmänna regler som Livsmedelsverket har tagit fram för storkök.

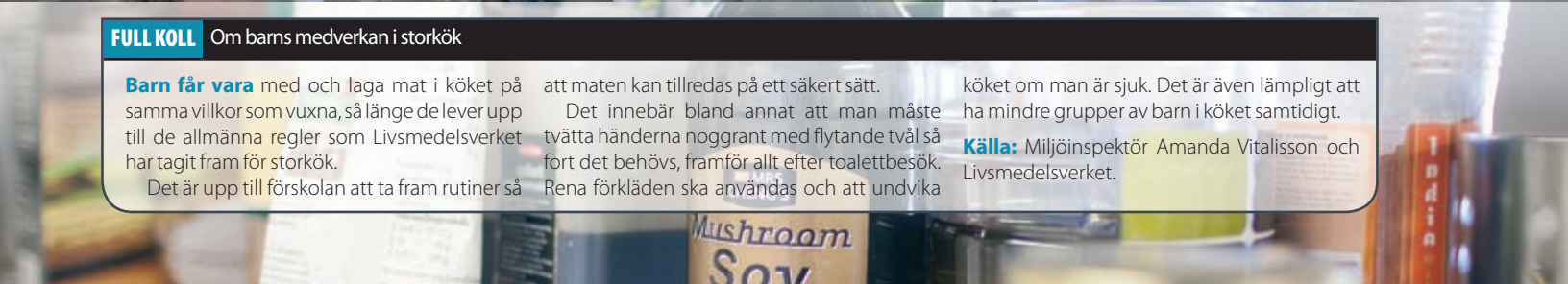
Det är upp till förskolan att ta fram rutiner så

att maten kan tillredas på ett säkert sätt.

Det innebär bland annat att man måste tvätta händerna noggrant med flytande tvål så fort det behövs, framför allt efter toalettbesök. Rena förkläden ska användas och att undvika

köket om man är sjuk. Det är även lämpligt att ha mindre grupper av barn i köket samtidigt.

Källa: Miljöinspektör Amanda Vitalissson och Livsmedelsverket.

Andra bullar

Här får barnen välja meny – och laga själva

Med mjöliga förkläden och kockmössorna på svaj rullar Ellen Ederö och Walter Stefenson bullar. Plåten fylls av stora, små, trinda och ovala rundstycken. På förskolan Kvinnebyvägen 91 får barnen såväl bestämma menyn som laga maten själva.

– **T**itta Ellen, det snöar! Femåriga Walter strösslar överblivet mjöl med sin degskrapa över det bruna underlaget.

Kocken **Lennart Svahn** tar fram två skärbrädor och räcker barnen varsin bordskniv och gurka. Dagens sista uppgift blir att förbereda fruktstunden.

– Den här blev för liten, då får man äta upp den, förklarar sexåriga Ellen och stoppar en gurkbit i munnen.

En gång i veckan har Lennart två hjälperor i köket. De större barnen hjälper till att baka, skära och vispa medan de mindre gör studiebesök, tittar i skafferierna och får känna hur kallt det är i frysen.

– Oftast är barnen hos mig mellan åtta och nio på morgonen, innan jag har satt igång med matlagningen på riktigt och det inte är några farliga moment på gång, säger Lennart.

Att barn hjälpte till att laga mat på förskolorna var vanligt förr, men har försvunnit på många håll. Tidsbrist och minskad effektivitet är huvudorsaken. Men det var inget som hindrade biträdande förskolechef **Anja Mistrén** från att nappa när Lennart i höstas la fram sin idé med unga kockar i köket.

– På detta sätt blir köket allt tydligare husets hjärta och inte bara en plats som levererar mat till avdelningarna, säger Anja.

En annan vinst är att barnen nu får ännu större delaktighet och inflytande över verksamheten.

– De tycker att det är fantastisk roligt och växer i sin roll. De är så stolta över att

” **Barnen älskar** soppa, det hamnar ofta på menyn när de får bestämma

få bjuda på brödet de bakat och grönsakerna de har skurit.

Att engagera barnen i matlagningen är även ett effektivt sätt att få dem att prova på nya smaker, menar hon.

– Om det är ens kompis som har skurit grönsakerna avdramatiseras momentet av att inte våga smaka.

I dag står det Pasta Carbonara på matsedeln. I går bjöds det på broccolisoppa med pizzabullar.

– Barnen älskar soppa, det hamnar ofta på menyn när de får bestämma, säger Lennart.

Barnen på förskolan har nämligen stort inflytande även över vad som serveras. Några gånger per termin är det önskevecka, då en avdelning i taget har satt ihop matsedeln.

– Det är många viljor, en riktig demokrati. Men helt fritt får de inte välja, då skulle det nog bli drömmenyer.

Lennart modifierar de önskemål som är svåra att laga mycket av och väljer nyttiga alternativ där det går.

– Vill de ha pommes frites gör jag potatisklyftor i ugn och önskar de hamburgare gör jag den med grovt bröd. Barn vill sällan ha dressing utan nöjer sig ofta med en bit gurka.

För att fånga upp även de minsta barnens önskemål har en pedagog tagit fram

bilder på olika maträtter som barnen får peka på.

– Att önska korv stroganoff är lite för svårt för dem att säga, men ser de korv på en bild vet de vad de vill ha!

Lennart har varit kock på förskolan i ett år. Tidigare lagade han mat på fängelset i Västervik och på olika behandlingshem.

– Men allra bäst trivs jag här på förskolan, där jag får gör allt från att planera, köpa in, laga mat, diska och vara med ute bland barnen.

Lennart jobbar i övrigt ensam i köket och trivs med omväxlingen att ha barnens sällskap.

– Jag får väldigt bra kontakt med barnen, alla vet vem jag är. Jag försöker sitta ner och äta med dem och jag går ofta runt i huset och pratar med barnen.

Ett annat sätt att lyfta maten på förskolan är “veckans lukt” och “veckans smak”. Denna vecka har Lennart lagt en bit kanelstång i en burk som barnen får lukta på. Pedagogerna berättar om kryddan för barnen, om var den kommer ifrån och hur den växer.

– Det är en del i att väcka barnens intresse för mat, de blir väldigt medvetena om vad som är på tallriken och var maten kommer från, säger Anja.

Kockmössorna har åkt av, händerna har tvättats rena från deg och nu leker Walter och Ellen i skogen bakom förskolan med de andra barnen. En pojke med en stjärnprydd mössa deklarerar stolt att han är en fena i köket.

– Jag älskar att laga mat och ska bli kock när jag blir stor. Eller programledare för Melodifestivalen!

Barnen i Skäggetorp bygger sin stadsdel i miniformat

"Vårt Skäggetorp" – Ett projekt som får de minsta att känna sig delaktiga samtidigt som de får lära känna sin stadsdel.

– De minsta barnen vill också vara med och visa sin stadsdel – och vara stolta över den, säger **Therese Jönsson** på Storgårdens för-

skola där de under året jobbat med projektet för att barnen ska lära känna sin stadsdel.

– Vi har bland annat tittat på olika byggnader, fikat på caféerna, handlat i affärerna och pratat med handlarna. Det har också byggts modeller av papprullar, gips och kartonger

som har blivit ett Skäggetorp i miniatyr och som kommer att finnas på biblioteket här i Skäggetorp. Denna utställning har du chans att se från 28 maj och tre veckor framåt i juni på biblioteket.

Föreläsning i augusti om ledarskap i klassrummet

Den 11 augusti kommer **James Nottingham** återigen att föreläsa för alla lärare i grundskolan. Temat för hans heldagsföreläsning kommer att vara "Leading learning". Föreläsningen kommer att beröra ledarskap i klassrummet, inkluderande arbetssätt, synligt lärande och hur vi arbetar med skolans kompensatoriska uppdrag.

All will succeed! – lärdomar från Bolton

En skola som fått eleverna att höja sina resultat är ESSA Academy i Bolton. I mars kom **Abdul Chohan** från ESSA till Skäggetorpsskolan. Han berättade om hur de har jobbat med förändrade attityder till skolarbetet, både bland lärare och elever men också i det omgivande samhället. På ESSA har eleverna en egen iPad där de har alla sina skoluppgifter. Skoluppgifterna möter barnens behov och lästexter kompletteras med filmer och talsyntes. Alla elever ges möjlighet att lyckas i skolan.

Lejonpriset 2014 – utdelning 18 juni

Beredningsgruppen arbetar just nu med att ta fram årets Lejonpristagare i kategorierna årets chef och årets pedagog.

Syftet med Lejonpriset är att lyfta fram pedagogisk personal inom barn- och ungdomsnämndens verksamheter som förtjänar att uppmärksammas. De ska genom engagerat och framgångsrikt pedagogiskt arbete med barn och ungdomar ha bidragit till goda eller starkt förbättrade resultat.

Årets pristagare kommer att presenteras vid barn- och ungdomsnämndens sammanträde 18 juni 2014.

